

Autorka: Małgorzata Kacprzykowska

ETYKA W GIMNAZJUM

Temat (2) : W poszukiwaniu kryteriów moralnych.

Cele lekcji:

- zapoznanie z pojęciem *moralność*,
- zaprezentowanie kryteriów moralnych,
- zachęcenie do oceny zasad moralnych.

Normy wymagań

Uczeń:

- wskazuje różnicę pomiędzy etyką a moralnością,
- wymienia kryteria moralności,
- uzasadnia użyteczność zasad moralnych,
- analizuje problem wyboru moralnego,
- buduje wypowiedzi poprawne pod względem językowym i stylistycznym,
- formułuje, porządkuje i wartościuje argumenty uzasadniające stanowisko własne lub cudze.

Metody: problematyzowanie, analiza tekstu, analizowanie konsekwencji omawianych stanowisk dla konkretnej sytuacji życiowej, pytań i odpowiedzi.

Kluczowe pojęcia: moralność, zasada zgodności z naturą, zasada moralna Kanta, zasada użyteczności, intuicjonizm, emotywizm.

Materiały dydaktyczne: karta pracy (ZAŁĄCZNIK 2).

Czas trwania: 90 minut.

Przedmiot: godzina wychowawcza, religia.

Przebieg lekcji:

1. **Rozmowa wstępna:** nauczyciel rozpoczyna lekcję od pytania: czy wielożeństwo jest złem?

Wielość odpowiedzi powinna doprowadzić uczniów do wniosku, że o ile chrześcijaństwo zezwala na posiadanie tylko jednej żony, to w świecie islamu mężczyźni wolno mieć nawet cztery żony.

Dalsza dyskusja zmierza do uzmysłowienia uczniom, że o prawdzie sądów moralnych decyduje postępowanie człowieka w społeczeństwie, w którym żyje.

2. Nauczyciel prosi o wskazanie innych przykładów, które potwierdzą tezę R. Benedict:

Moralność różni się w zależności od społeczeństwa, jest to dogodny termin na oznaczenie społecznie uznanych zwyczajów.

3. Nauczyciel wprowadza termin MORALNOŚĆ, wskazując, że termin *etyka* i *moralność*

często używane są zamiennie. Przy czym należy podkreślić, że pojęcie *etyka* jest pojęciem szerszym i odnosi się raczej do pewnych koncepcji, teorii, systemów, poglądów budowanych przez filozofów, moralistów, ideologów. Natomiast *moralność* dotyczy postawy człowieka i jego sposobu postępowania.

MORALNOŚĆ – zespół dominujących w danej epoce historycznej i środowisku (społeczeństwie, klasie, grupie społecznej) ocen, norm i zasad określających zakres zachowań uważanych w tej grupie za właściwe.

4. Uczniowie zapisują związki frazeologiczne:

- kredyt moralny (zaufanie),
- moralne poparcie (poparcie polegające na uznaniu czyjejś słuszności),
- krzywda moralna (krzywda polegająca na stratach moralnych a nie materialnych).

Chętni uczniowie wyjaśniają znaczenie związków frazeologicznych. Nauczyciele prosi o ułożenie zdań z użyciem związków frazeologicznych.

5. Uczniowie zapisują w zeszytcie pytanie: co nakazuje moralność ucznia?

Tworzą oni samodzielnie zakres zasad uczniowskich. Odczytując odpowiedzi uczniów, należy przedyskutować szczególnie te propozycje, które wychodzą poza Kodeks Ucznia i te, które się powtarzają.

6. Nauczyciel wskazuje uczniom, że tak jak istnieje jeden zespół moralnych tez, które obejmują uczniów, lekarzy, księży, tak istnieją pewne fundamentalne zasady moralne, które obowiązują we wszystkich kulturach. Regulują one pojęcie człowieczeństwa.

7. Prowadzący może podyktować te zasady, lub dodatkowymi pytaniami naprowadzić uczniów na wnioski:

ZESPÓŁ MORALNYCH TEZ, KTÓRE TWORZĄ CAŁOŚĆ, OBEJMUJĄCĄ WSZYSTKIE LUDZKIE WSPÓLNOTY TO:

- zakaz kazirodztwa,
- normy określające prawo własności (nie wolno bez ograniczeń kraść i kłamać),
- ochrona życia ludzkiego,

- matka jest zobowiązana do opieki nad dziećmi,
- dzieci mają obowiązek wobec rodziców,
- poszanowanie dla ludzkiego ciała.

8. Nauczyciel rozdaje kartę pracy (ZAŁĄCZNIK 2), dzięki której uczeń poznaje wybrane kryteria moralności i analizuje ich użyteczność.

GENERATOR MYŚLI HUMANISTYCZNEJ

ZAŁĄCZNIK 2

W POSZUKIWANIU KRYTERIÓW MORALNYCH

📖 Przeczytaj najczęściej spotykane propozycje kryterium moralności, które zdaniem ich twórców, miały zapewnić trwanie i pomyślny rozwój danego społeczeństwa

- ◆ **ZASADA ZGODNOŚCI Z NATURĄ** – zasada stworzona w starożytności. Określa ona, iż moralność jest zakodowana w naturze ludzkiej. Człowiek musi jedynie odkryć, czym naprawdę jest – jaka jest jego prawdziwa natura. A jeśli już pozna sam siebie, będzie wiedział, co powinien czynić i jak żyć.
- ◆ **ZASADA MORALNA KANTA** – jak sama nazwa wskazuje twórcą jej był Imanuel Kant (1724-1804). Głosił on, że moralność jest obowiązkiem, powinnością, którą każdy narzuca sobie sam. Ludzie, zdaniem Kanta, posiadają władzę rozumu, dzięki której postępować mogą w zgodzie nie ze skłonnościami, lecz nakazami. Zasadę moralną określa imperatyw kategoryczny, który wyklucza wszystkie samolubne racje. Musi on mieć taką postać, aby uznała go każda (ludzka i nieludzka) istota rozumna. Na pytanie: „Dlaczego muszę spełniać obowiązek moralny?”, Kant odpowiada: „Gdyż jest obowiązkiem”.
- ◆ **ZASADA UŻYTECZNOŚCI** – twórcami tej zasady byli Jeremy Bentham (1748-1832) i John Stuart Mill (1806-1873). Twierdzili oni, że dany czyn jest słuszny, jeśli ma dobre konsekwencje, niesłuszny – jeżeli ma konsekwencje złe. Fundamentalnym kryterium oceny postępowania jest zasada stwierdzająca, że powinniśmy podejmować tylko te działania, które spośród wszelkich możliwych dla nas działań przysporzą najwięcej szczęścia („Jak najwięcej szczęścia, dla jak największej liczby ludzi”, „Dobre jest to, co przynosi najwięcej przyjemności, a najmniej bólu”).
- ◆ **INTUICJONIZM** – kryterium moralne stworzone przez Henriego Bergsona (1859-1941), który uważał, że człowiekowi jest dana pewna umiejętność postępowania moralnego, ponieważ posiada on intuicję moralną, dzięki której bezpośrednio rozpoznaje prawdziwość zasad lub sądów moralnych.
- ◆ **EMOTYWIZM** – kierunek współczesnej etyki traktujący normy i oceny moralne jako uczuciową reakcję na cokolwiek. Zdaniem emotywistów tez moralnych nie można ani potwierdzić, ani obalić, ponieważ mają one swoje korzenie w uczuciach aprobaty i dezaprobaty, upodobania i niechęci, przyciągania i odpychania.

➤ Przyporządkuj zdaniom odpowiednie kryterium moralne.

<i>Zdanie</i>	<i>Kryterium moralne</i>
1. Tadeusz grę fair play uważa za swój obowiązek.	
2. Ela twierdzi, że przyjemność jest dobra.	
3. Uczciwość leży w naturze Teresy.	
4. Anka uważa, że zawsze trzeba dotrzymywać obietnic.	
5. Staś nie lubi kłamstwa.	
6. Karol podświadomie wyczuwa hipokrytów.	
7. Czynienie dobra jest naturalną potrzebą wszystkich ludzi.	
8. Prezes Kaczyński chce uszczęśliwić całą Polskę i pół Europy.	
9. Iwona popiera karę śmierci.	
10. Franek czuje, że nie zachował się właściwie wobec babci.	

➤ Które z kryteriów moralnych uważasz za:

a) słuszne....., ponieważ.....

b) pomocne w życiu, ponieważ.....

c) nieużyteczne, ponieważ

d) nieprawdziwe....., ponieważ

 Przeczytaj poniższy tekst.

Immanuel Kant analizując postępowanie kupca, który jest uczciwy, gdyż lepiej na tym wychodzi albo lubi uchodzić za prawego, stwierdza, że jego poczynanie nie jest moralne. Człowiek, zdaniem moralisty, dobry moralnie musi postępować właściwie motywowany jedynie nakazami rozumu, bez zważania na skutki czynu i niezależnie od własnych uczuć, skłonności czy upodobań. Tylko poczucie obowiązku gwarantuje, że czyn będzie moralnie dobry.

Natomiast Jeremy Bentham i John Stuart Mill postępowanie owego kupca uważają za moralnie dobre, ponieważ uszczęśliwia ono dużą liczbę klientów.

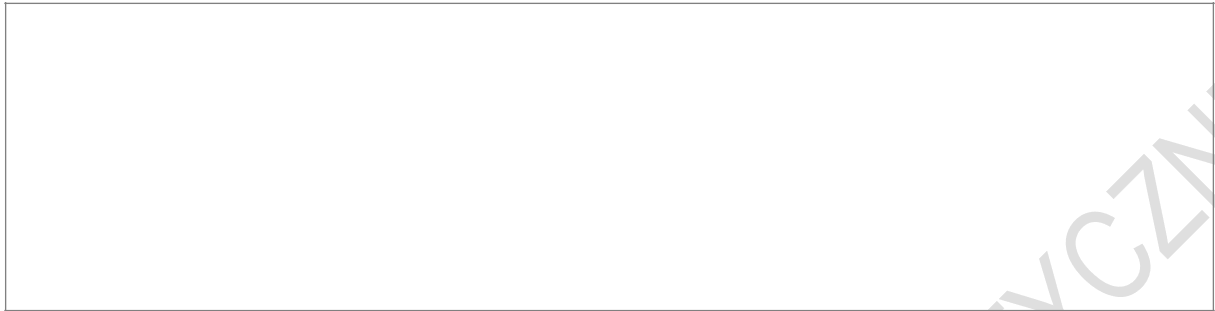
- Jak można by nazwać sprzeczność między zasadą moralną Kanta, a zasadą użyteczności?

- Napisz, jak rozumiesz naczelne zasady Kantowskiego imperatywu kategorycznego, które głoszą:

A Postępuj tak, być człowieczeństwa tak w twojej osobie, jako też w osobie każdego innego, używaj zawsze zarazem jako celu, nigdy tylko jako środka

B Postępuj tylko wedle takiej maksymy, co do której możesz zarazem chcieć, żeby stała się powszechnym prawem.

- Czy wedle Kanta byłyby moralnie słuszne tortury, które wymusić miałyby informację niezbędną dla ocalenia wielu ludzi?

- Problem do dyskusji

Załóżmy, że jesteś lekarzem (lekarką), który jedzie do pacjentki bliskiej powicia dziecka. Odczuwa ona bardzo silne bóle. Cięża rozwijała się bowiem opornie, wydaje się przeto, że niezbędne będzie cesarskie cięcie. Jest późno w nocy i na bocznej drodze wydarzył się wypadek. Kierowcy obu samochodów są ranni i nieprzytomni. Przyjrząwszy się poszkodowanym stwierdzasz, że jednym jest mąż ciężarnej pacjentki, a drugim – mężczyzna w podeszłym wieku. Nie wiesz, jak poważne są wewnętrzne obrażenia, podejrzewasz jednak, że bez natychmiastowej operacji jeden z kierowców – być może obydwaj – musi umrzeć.

Trzeba podjąć decyzję, komu najpierw udzielić pomocy:

- * młodej kobiecie,
- * jej mężowi,
- * starszemu mężczyźnie.

Każda z tych osób może umrzeć, jeśli pozostawiona zostanie bez opieki.